

Stanowisko
VI Kongresu Gmin Wiejskich Rzeczypospolitej Polskiej
w sprawie:
projektu Narodowego Planu Rozwoju na lata 2007-2013
oraz Strategii Rozwoju Obszarów Wiejskich i Rolnictwa na lata 2007-2013

Wójtowie i burmistrzowie oraz radni rad gmin wiejskich zgromadzeni na VI Kongresie Gmin Wiejskich wyrażają głęboką dezaprobatę dla zastosowanej przez Rząd RP procedury tworzenia projektu Narodowego Planu Rozwoju na lata 2007 – 2013 oraz Strategii Rozwoju Obszarów Wiejskich i Rolnictwa na lata 2007 – 2013, która uniemożliwiła uczestnictwo w pracach nad tymi dokumentami przedstawicieli gmin wiejskich oraz ich ogólnopolskiej reprezentacji. Uzasadnienie potrzeby uczestnictwa przedstawicieli gmin w tworzeniu strategicznych dokumentów planistycznych jest oczywiste, a jego brak spowodował powstanie dokumentów niekompletnych, niespójnych, w części niekompetentnych, nie uwzględniających merytorycznych stanowisk i opinii środowisk samorządowych gmin wiejskich.

Szczególna arogancja Rządu towarzyszyła powstawaniu Strategii Rozwoju Obszarów Wiejskich i Rolnictwa, przyjętej przez Radę Ministrów w dniu 29 czerwca 2005r., o której środowiska samorządowe dowiedziały się dopiero w sierpniu br. W tej sytuacji żądamy wznowienia prac nad Strategią i umożliwienia uczestnictwa przedstawicieli gmin wiejskich w jej aktualizacji. Procedura tworzenia Narodowego Planu Rozwoju na lata 2007 – 2013 jest zaawansowana, lecz istnieje jeszcze możliwość uwzględnienia stanowiska Kongresu.

Diagnoza sytuacji na obszarach wiejskich dokonana dla potrzeb opracowania Strategii przedstawia rzeczywisty obraz tych obszarów i wskazuje na potrzebę podjęcia pilnych działań z zakresu m.in. edukacji, zmniejszania bezrobocia oraz poprawy infrastruktury technicznej i społecznej. Pokazuje równocześnie bariery rozwojowe tych obszarów i określa cele mające służyć rozwojowi. Niestety nie wskazuje odpowiednich narzędzi osiągnięcia celów określonych w Strategii.

Cel nadrzędny Strategii został wskazany poprawnie. Jest nim poprawa warunków życia i pracy mieszkańców wsi poprzez wzrost gospodarczy, z uwzględnieniem wymogów ochrony środowiska. Jednakże sposób określenia celów szczegółowych i ich ogólnikowość nie pozwala na określenie realności osiągnięcia celu głównego.

Zwiększenie znaczenia obszarów wiejskich deklarowane w Strategii nie znajduje potwierdzenia w projekcie NPR na lata 2007 - 2013. Te dwa dokumenty są zresztą w wielu miejscach niespójne. W Strategii często wskazuje się dążenie do zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich jednakże autorzy nie wskazują narzędzi realnie pozwalających na jego osiągnięcie. Wskazuje się, że ważną rolę odgrywać będzie również poprawa infrastruktury społecznej i technicznej na obszarach wiejskich. Te działania mają rzeczywiście podstawowe znaczenie dla rozwoju wsi. Stwierdzamy, że w znakomitej większości przypadków zmniejszenie bezrobocia w bliskiej perspektywie jest powiązane z poprawą infrastruktury technicznej (drogi, zasilanie energetyczne, woda, kanalizacja, telekomunikacja), w długiej natomiast z poprawą infrastruktury społecznej, w tym szczególnie z poziomem i efektywnością nauczania.

Konferencja w Salzburgu zorganizowana w 2003 r. określiła zasady, którymi winny kierować się państwa członkowskie UE w kreowaniu przyszłej polityki rozwoju obszarów wiejskich. Wśród nich na pierwszym miejscu wskazuje się na niezbędność "żywności wsi". Dodaje się, iż "żywna wieś" jest korzystna nie tylko dla mieszkańców obszarów wiejskich lecz równocześnie dla całego społeczeństwa. Stwierdza się także, iż polityka rozwoju obszarów wiejskich musi odnosić się wobec wszystkich obszarów wiejskich i służyć potrzebom całego społeczeństwa.

Deklarowane w założeniach do NPR na lata 2007 – 2013 oraz w Strategii podnoszenie atrakcyjności obszarów wiejskich dla mieszkańców i przedsiębiorców – skądinąd słuszne i oczekiwane – nie znajduje odpowiedniego poziomu interwencji ani w Strategii ani w projekcie NPR.

Stanowczo stwierdzamy, że dla wprowadzenia rzeczywistych impulsów rozwojowych obszarów wiejskich niezbędne jest ustanowienie dla tych obszarów realnej strategii narodowej. Przyjęta w tworzeniu NPR metodologia postępowania, w myśl której programy regionalne mają określać priorytety i stwarzać mechanizmy rozwoju obszarów wiejskich jest zagrożeniem dla przyszłości obszarów wiejskich. Programy regionalne mogą być jedynie uzupełnieniem strategii narodowej i narzędziem jej realizacji. Strategia rozwoju obszarów wiejskich winna opierać się na następujących filarach:

- Działaniem priorytetowym na tych obszarach winno być zapewnienie dostępności do wiedzy za pośrednictwem najnowszych technologii informatycznych. Istnienie takiej dostępności ułatwi bądź wręcz umożliwi mieszkańcom obszarów wiejskich osiągnięcie ponadgimnazjalnych poziomów wykształcenia. Stworzy też możliwość "wykonywania pracy na odległość".
- Sieć dróg krajowych, wojewódzkich i powiatowych winna zapewnić połączenia komunikacyjne ze wszystkimi gminami w Polsce. Standard tych dróg winien spełniać parametry wymagane dla transportu towarowego i osobowego. W ten sposób zostanie stworzona realna możliwość rozwoju działalności gospodarczej również na obszarach wiejskich.
- Należy poszerzyć obszar interwencji dla uzyskania pożądanej struktury zatrudnienia na obszarach wiejskich. Ułatwienia tworzenia na obszarach wiejskich podmiotów gospodarczych generujących miejsca pracy również w gałęziach nie związanych z rolnictwem bądź przetwórstwem surowców rolnych winny temu służyć. Warunki dostępności do terenów i obiektów inwestycyjnych winny być nie gorsze niż w miastach.
- Turystyka i wypoczynek na obszarach wiejskich mogą stanowić znaczący obszar aktywności gospodarczej na tych terenach. Agroturystyka jest tylko jednym z obszarów działalności w tej dziedzinie. Również podejmowanie na obszarach wiejskich działalności w tej dziedzinie wykraczającej poza definicję agroturystyki jest pożądane. Wymieniona wyżej sieć dróg winna temu sprzyjać. Państwo winno stworzyć możliwość uzyskiwania przez mieszkańców obszarów wiejskich odpowiednich kwalifikacji zawodowych umożliwiających podejmowanie i prowadzenie takiej działalności, w tym także dla osób odchodzących z pracy w rolnictwie. Tworzenie bazy technicznej służącej takiej działalności winno być wsparte środkami pomocowymi zarówno krajowymi jak i zagranicznymi.
- Obecny system opieki socjalnej nie jest w stanie zabezpieczyć rosnących potrzeb w tym zakresie związanych z przeobrażeniami na polskiej wsi. Należy opracować strategię socjalną dla obszarów wiejskich uwzględniającą rosnące potrzeby będące konsekwencją tych przeobrażeń. Winna ona uwzględniać także rozwiązanie problemu mieszkalnictwa socjalnego oraz przeciwdziałania patologiom społecznym.
- Brak jest planów ujawnienia tzw. ukrytego bezrobocia oraz planów i procedur przekształcania wsi w miasteczka - przyszłe lokalne centra rozwoju. Dotyczy to całego obszaru Rzeczypospolitej, a szczególnie wschodniej jej części.
- Obecna konstrukcja finansów publicznych istotnie ogranicza podejmowanie przez gminy wiejskie przedsięwzięć rozwojowych. Bez zdecydowanej przebudowy dochodów w kierunku źródeł stabilnych (np. VAT, podatki akcyzowe) gminy wiejskie nie będą w stanie zapewnić usług publicznych i standardu życia na zadowalającym poziomie.

W dalszych pracach nad projektem Narodowego Planu Rozwoju na lata 2007 - 2013 należy uwzględnić także:

- problem luki remontowej, który dotyczy również w takim samym stopniu terenów wiejskich, jak i miast. Dekapitalizacja komunalnych budynków mieszkalnych jest zatrważająca. Instrumenty rozwiązania tego problemu winny zostać pilnie zastosowane również w obszarach wiejskich.

- problem zagospodarowania odpadów i oczyszczanie ścieków komunalnych. Według naszych danych w gminach wiejskich bezpośrednio do gminnych oczyszczalni płynie ponad 10-krotnie mniej ścieków niż w miastach.
- problem modernizacji komunalnych oczyszczalni ścieków, które winny być wspierane także w obszarach, na których wskaźnik RLM jest mniejszy niż 2000. Na obszarach wiejskich istnieją oczyszczalnie również na takich terenach i częstokroć wymagają one modernizacji. Istniejące sieci kanalizacyjne winny nadal mieć możliwość doprowadzania ścieków do tychże oczyszczalni uzyskujących odpowiednie parametry oczyszczania.
- problem rozwoju i wzmocnienia systemu obszarów chronionych, którego realizacja winna odbywać się z poszanowaniem interesów ekonomicznych gmin, na których takie obszary znajdują się bądź są tworzone. Takim gminom winny być zrekompensowane utraty dochodów spowodowane wprowadzeniem ograniczeń rozwojowych właściwych obszarom chronionym.
- problem kwalifikacji kadry urzędniczej gmin. Programy operacyjne pomocy technicznej winny stwarzać możliwość udzielania pomocy gminom w przygotowaniu profesjonalnym kadry urzędniczej odpowiedzialnej za planowanie rozwoju, przygotowującej projekty i aplikacje o dofinansowanie inwestycji.

Przewodniczący
Związku Gmin Wiejskich RP
/-/Mariusz Poznański

Warszawa, dnia 16 września 2005 r.